

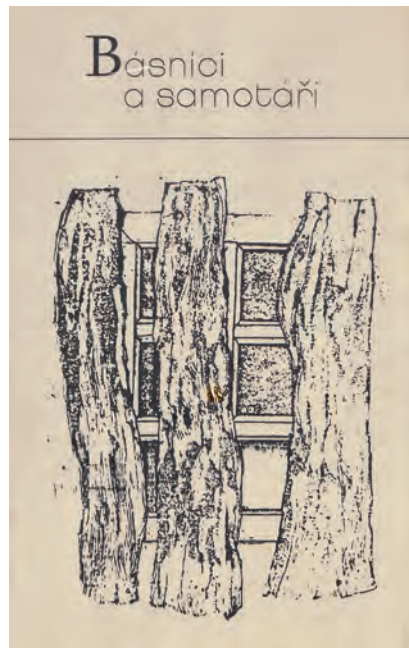
BÁSNÍCI A SAMOTÁŘI

1984

Antologie tvorby zamlčovaných
nebo oficiálně nepublikujících básníků

Strojopisnou antologii *Básníci a samotáři* (*BaS*), obsahující verše 109 autorů, vydal ve Strakonících **Ondřej Fibich** (*1954) pravděpodobně v rámci své edice → *Cor cordium* (ve svazku není uvedeno) s podtituly *Zaváté postavy české poezie let 1940–1980* a *Pro generace, které se nesmějí dozvědět*. Podle tiráže vyšla v originálu a dvou kopiích, pravděpodobně se však náklad pohyboval okolo deseti výtisků. Svazek má 258 strojopisně i ručně paginovaných stran formátu A4 a vzhledem k jeho objemu se Fibich rozhodl pro „šroubovací“ vazbu. Na modrých deskách byla nalepena reprodukce suché jehly Bohuslava Reynka a kaligrafický zápis jedné jeho básně. Na přípravě *BaS* spolupracovali Fibichův spolužák, básník a publicista **Jiří Brixl** (*1955), který zpracovával okruh pražských autorů, a romistka **Milena Hübschmannová** (1933–2005). Zpřístupněním svých archivů a knihoven pomohli bratři **Daniel** (1928–2014) a **Jiří** (1929–2014) **Reynkovi**, básník **Jaroslav Seifert** (1901–1986) a překladatel **Zdeněk Urbánek** (1917–2008).

Výběr autorů je přibližně vymezen datem vydání *Jarního almanachu básnického 1940* a petličního → *Slovníku českých spisovatelů* z roku 1979; koncepci sborníku Fibich vysvětluje v nesignované předmluvě. Autoři jsou zařazeni do třinácti oddílů, z nichž některé byly definovány nikoliv příbuzností poetickou, nýbrž politickými souvislostmi. Jde o skupiny básníků židovských (Rudolf Altschul, Hanuš Bonn, Jiří Daniel, Jiří Orten), emigrantů z let druhé světové války (Viktor Fischl, Jiří Klan [= Josef Lederer]) i z období pounorového (mj. Ivan Blatný, František Listopad, Milada Součková) a posrpového (např. Antonín Brousek, Ivan Diviš, Jiří Gruša), básníků vězněných a pronásledovaných v letech padesátých až sedmdesátých a tzv. „umlčených“ básníků z let normalizace (skupina surrealistů, Ladislav Dvořák, Jan Hanč, Josef Hiršal, Pavel Janský, Emil Juliš, Petr Kabeš, Pavel Šrut, Miloslav Topinka, Josef Topol, Ivan Wernisch, Jan Zábrana, Jan Zahradníček, Karel Zlín ad.). Dále jsou v *BaS* zastoupeni básníci, kteří podle sestavovatele „volí fyzickou či duchovní samotou“ (mj. Vladimír Holan, Bohuslav Reynek, Vladimír Vokolek), básníci dlouhodobě nemocní nebo předčasně zesnulé (např. Dušan Pala, Václav Hrabě, Ladislav Landa, Šárka Smazalová, Oldřich Wenzl) a ti, kteří se rozhodli

přestat psát (Josef Palivec). Zařazeni jsou i někteří příležitostní autoři (oddíl *Blesk jedné básně*), autoři insitní poezie, romští básníci a zpěváci (František Demeter a Tereza Fabiánová) a tvůrci propojující svým dílem různá umělecká odvětví (Jiří Kolář, Ladislav Novák). Generační hlas editora se projevil v zavedení pojmu tzv. generace „pevných“, do níž spadají autoři narození v letech 1950–1955, kteří na počátku osmdesátých let záměrně zůstali stranou oficiální publicity a vyhýbali se jakékoli spolupráci s režimem (Jan Bílý, Jiří Brixl, Ondřej Fibich, Václav Křístek, Vladimír Pistorius a Rostislav Volný).

Toto uspořádání bylo však podle editora méně spíše jako přibližné, takže někteří autoři prolínají různými oddíly. V jejich rámci jsou texty seřazeny abecedně podle jmen tvůrců, přičemž jedna stránka je vždy věnována stručné biografii a bibliografii a další stránka básnickově tvorbě. V jediném případě byl zařazen překlad do češtiny (Suzanne Renaud).

Antologie dále zahrnuje obsah, vysvětlivky strukturální (tj. popis svazku) a technické (rozpis zkratkou použitých v bibliografii) a doslov, v němž se Fibich pokusil vyznítnout stav a podobu české literatury v celém vymezeném období. Připojen byl seznam další téměř stovky básníků, kteří nemohli být vzhledem k rozsahu publikace do *BaS* zařazeni, a také soupis relevantních edic i periodik (včetně samizdatových a exilových) a soupis významných antologií české poezie. (jar, dom)

PRAMENY

Lokace: Libri prohibiti, Praha.

Rozhovory: Ondřej Fibich, listopad 2015.

Korespondence: Ondřej Fibich, červen–září 2016.

LITERATURA

Rozhovory (vše s O. Fibichem): Voda, země, oheň, vzduch a Královna (přípr. T. Mazáč), LD 11. 11. 1993; Básník, nakladatel, knihkupec (přípr. I. Harák), Zpravodaj katedry bohemistiky PedF UJEP 1995, č. 1; Žiju orchestrálně (přípr. B. Správcová a M. Jareš), Tvar 2012, č. 18.

BEDNA

1976–1978

Pardubický literární a výtvarný časopis

Strojopisný časopis vydávali v Pardubicích pracovníci zásilkového obchodu Magnet **Jaroslav Beránek**, „Benny“ (*1951) a **Zdeněk Stehno** (*1945), dělník VCHZ Synthesia Semtín **Petr Dubský** (1947–?) a dělník pardubického Průmstavu **Pavel Šmíd** (*1952). Název odkazoval k pomyslné bedně, která skrývá tajemství a překvapení, také však vystihoval postup tvůrčího a publikačního procesu: z bedny (tj. hlavy) do *Bedny*. Každé číslo mělo vlastního editora zodpovědného za pořízení opisu i za grafickou úpravu. Na obálkách a výtvarném doprovodu spolupracovali **Lenka Havlíčková** (*1954; provd. Dobešová) a **Miloslava „Linda“ Jirotková**, fotograf **Jan Adamec** (*1954) a grafik **Josef Filip Chudoba**.

Bedna byla rozepisována v 8–10 kopiích formátu A4 svázaných v rychlovazači, sešitých sešivačkou či ve hřbetu provázekem; šířena byla zdarma v uzavřeném okruhu přátel. Celkem vyšlo pravděpodobně 13 čísel, první dvě na přelomu let 1976/1977, třinácté na prahu roku 1978. Čísla 1–5 byla označena symboly příslušného znamení zvěrokruhu, další měsícem a rokem vydání nebo přívlástkem (*Mikulášová Bedna*). Dochované exempláře jsou ručně průběžně stránkovány.

Bedna se profilovala jako ryze autorský časopis, který přinášel anonymně uveřejňovanou poezii, drobné prózy i ukázky z rozsáhlejších textů, zčásti insitního charakteru, výjimečně též ankety. Kromě vydavatelů do ní přispívali Jiří Červenka, František Kára, Hana Kodedová-Šenková, Slavomír Kudláček ad. Výtvarnou složku představovaly kresby (cyklus lineárních kreseb pastelkami *Legendy ze St. Raphael* Petra Dubského tvořil celé poslední číslo *Vánoce 77 – Nový rok 78*), linoryty, frotáže či lepty spolupracujících výtvarníků.

Vedle práce pro *Bednu* opisoval Pavel Šmíd texty básníku Petru Kabešovi (roku 1985 samizdatově vydal jeho sbírku *Pěší věc*), ojediněle publikoval v *→Obsahu* a v příloze exilových *Listů – Čtení na léto* a později se věnoval fotografii. Z autorského okruhu *Bedny* po roce 1989 knižně publikují Jiří Červenka a Slavomír Kudláček. (pet)

PRAMENY

Lokace: Libri prohibiti, Praha; soukromá sbírka Lenky Dobešové.

Korespondence: Lenka Dobešová, leden 2016, duben 2017; Pavel Šmíd, leden 2016, duben 2017.

BETLÉM 1980

1980

Generační antologie poezie a výtvarného umění

Strojopisný sborník s podtituly *Škola české grotesky. Malá antologie poesie a výtvarného umění* vyšel kolem Vánoc 1980. Uspořádal ho **Josef Kroutvor** (*1942), který také napsal vstupní *Manifest české grotesky* a závěrečný esej *Škola české grotesky* (ten ovšem autor publikoval samostatně již o Velikonocích 1979 jako strojopis s grafikou Jiřího Sopa). *Betlém 1980* byl přepsán na průklepový papír formátu A4 naššíř pravděpodobně v deseti kopiích. V restaurátorské dílně Národního muzea v Praze,

kde se starali i o další Kroutvorovy samizdatové publikace, jej do plátna svázala **Jana Náprstková** (*1950). Svazek měl 112 strojem paginovaných stran a byl neprodejný; kopie editor rozdával autorem.

V úvodním i závěrečném textu pojednal editor grotesku jako typický český styl, jehož tradici je možno vysledovat již od padesátých let (výtvárné skupiny Šmidrové, Somráci a Křížovnická škola čistého humoru bez vtipu, Protialkoholní společnost doktora Řimsy, skupinu surrealistů, kukuckismus Zdeňka Vašíčka či beriberismus Iva Osolobě a Iva Pondělíčka). Do sborníku, který vedle důrazu na grotesku akcentoval též souvislosti mezi výtvárným uměním a poezií, básněmi přispěli Eugen Brikcius, Zdeněk Hron, Petr Kabeš, Jaroslav Kořán, Andrej Stanekovič, Jiří Šalamoun, Pavel Šrut, Jan Vodňanský a Ivan Wernisch, prozaickými texty malíř Zdeněk Beran, editor Josef Kroutvor a z autorovy pozůstatosti byl zařazen text Petra Lampla. Čtyři grafické listy připojili Karel Nepraš, Michael Rittstein, Jiří Sopko a Jiří Šalamoun.

Knižně sborník vyšel u příležitosti Kroutvorových šedesátin v roce 2002 pod názvem *Škola české grotesky s podtituly Malá antologie poezie – Vánoce 1980*. Knižní vydání neobsahuje ilustrace, je však doplněno texty Ivana Martina Jirouse a Jima Čerta (vl. jm. František Horáček); editor též částečně přepracoval vlastní závěrečný esej.

Kroutvorovu výkladu grotesky jako určujícího pocitu a dominantní zkušenosti sedmdesátých let odpovídá souběžný vznik nejrůznějších seskupení, mj. teplického Patafyzického kolegia (→*Pako*), skupiny B. K. S. (→*Praskající červánky*), řádu Reguly Pragensis (→*Lázeňský host*) či do Československa postupně pronikající francouzské banalízy (díky zájmu v exilu žijícího Martina Hyblera). (jar)

PRAMENY

Lokace: Libri prohibiti, Praha; soukromá sbírka Josefa Kroutvora.

Rozhovory: Josef Kroutvor, Praha 21. 4. 2016.

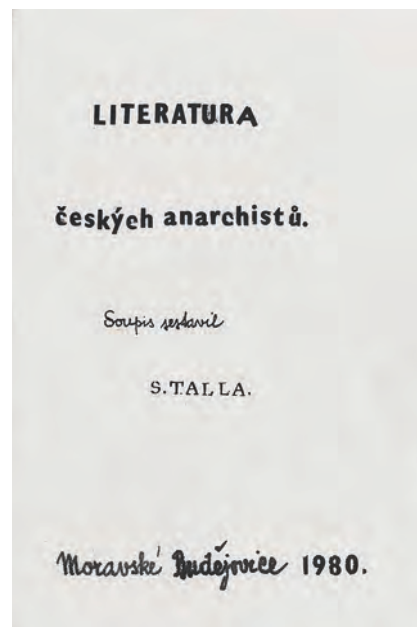
LITERATURA

Knižně: V. Borecký in *Odvracená tvář humoru* (1996); S. Fiszer in *Le Grottesque de l'Histoire* (Paris 2005).
Studie a články: J. Kroutvor: *Groteska pomalu zapadá do historie, Výtvárné umění 1995*, č. 3–4; R. Kopáč: *Groteska bez grotesky*, MFD 6. 9. 2002; V. Borecký: *Patafyzika v Čechách, na Moravě a na Slovensku*, *Analogon* 2002, č. 36, též in R. Kopáč (ed.): *Hov-najs! Antologie české patafyziky 1982–2004* (2004); J. Staněk: *Čtenář ve škole*, *Tvar* 2003, č. 1; V. Borecký: *Absurdní komika patafyziky a její české paralely*, in M. Kunešová (ed.): *Alfred Jarry et la culture tchèque / a česká kultura* (2008).

[Bibliografická edice Sylvestra Tally]

1975–1981

Prvopublikový knihkupec a bibliofil **Sylvestr Talla** (1901–1984) vydával ve třicátých letech drobné březinovské tisky (zejména práce Františka Jecha). Do konce roku 1948 působil ve své firmě v Moravských Budějovicích na Havlíčkově náměstí č. 28 a na konci šedesátých let se pokusil jedním svazkem (bibliofilský tisk *Mrtvý Březina mluví*) obnovit svou činnost. V následující dekádě začal vydávat většinou v nákladu šesti kusů vlastní strojopisné bibliografické soupisy, ve kterých se soustředil na tehdy okrajové jevy kulturní historie a literární produkce, přičemž velmi precizně zpracoval oblasti často nedostupné a místy hraničící s prohibiční literaturou. V letech 1975–1981 takto v Moravských Budějovicích vydával každý rok nejméně jeden svazek, zahrnující obvykle stručný úvod a seznam použité literatury. Celkem vyšlo přibližně deset publikací formátu A5 ve většinou dvousloupcové strojopisné úpravě s jednouchou obálkou, vyrobenou kombinací propisoty a rukopisu. – Počínaje *Soupisem původní i přeložené erotické literatury* (1975) se Talla vždy snažil shromáždit co nejpodrobnější informace o dané problematice s využitím aukčních i bibliografických katalogů a dostupných

článků. V dalších letech připravil soupisy vzácných tisků, rukopisů, map a uměleckých děl či obrazových publikací českých malířů do roku 1918. Vydal též soupisy literatury o národních krojích a svazky věnované literatuře českých anarchistů a Svobodných zednářů. V návaznosti na činnost Josefa Váchala sestavil bibliografický soupis „*Krvavý román a jiná dobrodružná četba 19. století*“ (1976). Nejvíce propracovaný je třídílný soupis *Grafické soubory našich umělců*, věnovaný souborům původních prací, ex libris a reprodukcí vydaných do roku 1950 (1978–1979). (jar)

PRAMENY

Lokace: Moravská galerie v Brně.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Studie a články: A. Zach, <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/sylvestr-talla.html>.

BÍTOV

1958–1959

Brněnská strojopisná edice
zaměřená na poezii

Knihy edice *Bítov* vydával básník a historik umění **Jiří Kuběna** (1936–2017, vl. jm. Jiří Paukert) spolu se svým přítelem, dramatikem **Josefem Topolem** (1935–2015). Řada byla pojmenována podle jihomoravského hradu, na němž Kuběna ke konci studia dějin umění na brněnské UJEP (1954–1959) působil jako průvodce a který považoval za svůj duchovní domov. Celkem v edici vyšlo deset strojopisných svazků v nákladu nanejvýš pěti kusů; vydavatel ji dokonce – pravděpodobně z konspiračních důvodů – charakterizoval jako „soukromou jednoexemplářovou edici“. Publikace tvořily listy formátu A4 uložené v rychlovažaci, jednotlivé tituly byly číslovány a kromě názvu edice uváděly i jméno vydavatele, resp. písaře (zprvu jen Jiřího Kuběny, později též Josefa Topola, jenž se připojil opisem třetího svazku, sbírky Stanislava Mráze *Překřičený hlas*), který opis pořídil „pro své přátele a svou knihovnu“. V zápatí titulního listu bylo inkoustem nakresleno logo edice.

Kuběnovým původním úmyslem bylo „opisovat dnes už vzácné a přitom vývojově důležité knihy české i do češtiny přeložené poezie“. Edici zahájila sbírka Richarda Weinera *Mnoho nocí*, hlavní pozornost však byla věnována dílu Stanislava Mráze

Značka edice
Bítov

(1864–1918), z jehož tvorby zde vyšlo celkem šest svazků (*Bard se vrátí!*; *Překřičený hlas*; *Písně člověka*; *Čekání na štít Phøeba*; *Nová reverie bethelská a palestýnská* a *Děti Bellony*) a k jehož poezii se Kuběna opakovaně vracel i v dalších letech (→ *Tempo*, → *Box*). Jako editor Kuběna uplatnil též vlastní výbory z díla Karla Hynka Máchy *Devět básní* a Jiřího Karáska ze Lvovic *Básně*. Z původní koncepce poněkud vybočuje korespondence malíře Bohumila Kubišty (*Dopisy strýci*), jemuž se Kuběna v téže době věnoval ve své diplomové práci. Záměr vydávat překladovou literaturu nebyl naplněn.

Během šedesátých let vydával Jiří Kuběna strojopisy svých básnických sbírek a výhradně v samizdatu svá díla rozšiřoval a během normalizace. Od roku 1968 připravil též řadu neperiodických (→ *Tempo*, *Taurus*) i periodických sborníků (→ *Box*, *Mrázův Box*), spolupracoval na vydávání edičních řad (→ *Proglas – Morava*) a účastnil se nezávislého literárního života (→ *Šlápěj v okně*).

Názvem *Bítov* byl pojmenován periodický sborník, vydávaný v letech 1991–1993 v nakladatelství *Votobia* s podtitulem *Archy pro poesii, kritiku a život*. Sborník, do něhož Kuběna a jeho přátelé z olomoucko-brněnského okruhu přispívali, přímo navazoval na samizdatové *Archy* (→ *Opisy Jaroslava Erika Friče*). (meh, zg)

PRAMENY

Lokace: Soukromá sbírka Jiřího Kuběny.

Rozhovory: Jiří Kuběna, *Bítov* 2. 5. 2008 a 3. 5. 2008 (vedla Z. Gilarová).

Korespondence: Jiří Kuběna, říjen–listopad 2016.

LITERATURA

Knižně: P. Kosatík in *Ústně více* (2006); J. Kuběna: *Pamět básníka. Z mého orloje* (2006).

Studie a články: J. Kuběna: *Topolovy neznámé básně a jejich kouzla*, *Box* 1993, č. 4.

Rozhovory: J. Kuběna: *Šlápěj v okně* (přípr. P. Petr), *Box* 1996, č. 6 (součást skupinového rozhovoru *Moravský samizdat*).

BOHÉMA

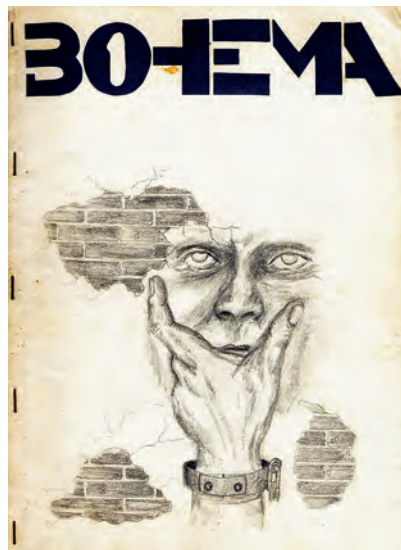
1981–1983; 1990

Písecký literární časopis

Založení časopisu *Bohéma* (na některých obálkách psáno *Bohema*), označovaného též jako almanach, iniciovali **Stanislav Souhrada** (*1958, pseud. Frank Mínek) a **Martin Vokroj** (*1961, pseud. Izaak Chmelíček a pravděpodobně Edmond Argus), kteří v roce 1981 sepsali tzv. *Výzvu Bohémy*, na jejímž základě měl vzniknout autorský tým almanachu Klubu mladých autorů při píseckém Okresním kulturním středisku. Přihlásilo se devět autorů, kteří však namísto původně zamýšleného oficiálního almanachu začali vydávat strojepisný časopis. Prvními redaktory byli iniciátoři jeho vzniku, později se stal **Stanislav Souhrada** šéfredaktorem a redakční radu utvořili **Josef Jindra** (*1958, publikující pod jm. Ralph Ententín), **Ondřej Kryštof Kolář** (*1960), **Bohumír Langmaier** (*1960, Jarry), **Jan Lis** (*1964, J. A. M. Korovjev), **Milan Princ** (*1958, Ringo, Mák Wolantt), **Karel Šmíd** (*1959, S. Dolej), **Martin Vokroj**, **M. Zahrádca** (*1963, také jako Major Zahrádca nebo G. M. Zahrádka) a malíř **Petr Mano** (*1961). K vydavatelskému okruhu patřili též výtvarník **Jan Kotalík** (*1961) a písničkář **Jiří Smrž** (*1954).

List formátu A4 vycházel v nákladu 12 exemplářů: každý z autorů dodal stránky se svými texty v příslušném počtu kopií, které byly posléze doplněny kresbami a linoryty (Bohumír Langmaier, M. Zahrádca a pseudonymní Salvatore Vony). Volné listy byly sešity sponkami ve hřbetu přelepeném páskou. V letech 1982 a 1983 vyšla celkem čtyři čísla v rozsahu mezi 26 a 40 stranami, dodatečně paginovanými razítkem. *Bohéma* byla primárně určena svým autorům, prostřednictvím přátelských kontaktů však pronikla např. do okruhu kolem písecké disidentky a pozdější členky VONS Lenky Marečkové nebo mezi aktéry pravidelného klubového pořadu Mirka Kovářika *Zelené peří*. V roce 1983 se projevila jistá vyčerpanost vydavatelů i autorů, podpořená silicím tlakem Státní bezpečnosti a domovními prohlídkami: někteří se z Písku buď odstěhovali (Jan Lis nakonec odešel do kanadského exilu), nebo se začali věnovat jiným, mj. hudebním aktivitám.

Ke krátkému obnovení činnosti *Bohémy* došlo v roce 1990, kdy v Písku vzniklo umělecké sdružení Prostor 90. Jeho členové **Milan Princ** a **Major Zahrádca** sestavili po dvanácti letech páté číslo *Bohémy*, v němž byly vedle nových příspěvků uveřejněny některé texty z předchozích sešitů; i toto

číslo bylo přepsáno na stroji a poté kopírováno na xeroxu.

Bohéma přinášela pseudonymní příspěvky výše uvedených autorů, k nimž se dále připojili Michal Kruntorád (pod jm. Genesis) a Pavel Veřtát. Převažovala poezie a písňové texty, někteří z autorů přispívali i prózou (mj. Stanislav Souhrada na pokračování uveřejňovanou, avšak nedokončenou novelou *Irdové*). Přepsány byly též texty Josefa Kainara a básně malíře Aloise Baránka. Objevuje se esejistika (na pokračování *Filozofie Argus* Martina Vokroje), zařazen byl přepis korespondence s duševně nemocným spiritistou F. K. z Krásné Lípy, který Souhradovi odpověděl na inzerát v *Lidové demokracii*, ale také původní překlady (Eugène Jolas, Boris Vian aj.). Příspěvky uveřejněné v č. 5/1990 byly již podepsány vlastními jmény autorů (Igor Platan Bubeník, Josef Jindra, Jan Kotalík, Václav Kinský, Ondřej Kolář, Milan Princ, Vlasta Princová, Jiří Smrž, Michael Štojdl, Radek Štastný a Jan Vávra); původní pseudonym Frank Mínek si ponechal Stanislav Souhrada a Karel Šmíd s Milanem Princem vytvořili společný pseudonym Kamil Prš. (jar)

PRAMENY

Lokace: Soukromá sbírka Milana Prince.

Rozhovory: Milan Princ, Písek 10. 11. 2015.

Korespondence: Milan Princ, 2015–2017; Mirek Kovářík, září 2017; Jiří Smrž, září 2017; Stanislav Souhrada, září 2017.

LITERATURA

Studie a články: an.: *Výzva Bohémy*, *Bohéma* (smz.) 1982, č. 1; I. Chmelíček (= M. Vokroj): *Vázení přátel*